

**Nicolai
Lilin**

**Dech
tmy**

paseka

**Nicolai
Lilin**

**Dech
tmy**

**Nakladatelství Paseka
Praha – Litomyšl**

PŘELOŽILA HELENA LERGETPORER

IL RESPIRO DEL BUIO

Copyright © 2011, 2013 Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino

Translation © Helena Lergetporer, 2014

ISBN 978-80-7432-537-3 (váz.)

ISBN 978-80-7432-550-2 (epub)

ISBN 978-80-7432-552-6 (mobi)

ISBN 978-80-7432-551-9 (pdf)

Události, o nichž se vypráví v této knize a jež jsou záměrně předkládány v románové formě, jsou odrazem pravdy, protože se vztahují k mým zážitkům nebo k zážitkům lidí, které jsem poznal.

N. L.

Dech tmy

Posttraumatická stresová porucha (z angl. *Post-Traumatic Stress Disorder*, PTSD) je souhrn silných psychických útrap, jež vznikají jako reakce na traumatickou, katastrofickou nebo násilnou událost. Podmínkou stanovení diagnózy PTSD je, aby příznaky byly vždy následkem traumatické události, ale prožití traumatické události nevede automaticky k posttraumatické poruše. Tato porucha bývá označována také jako *válečná neuróza*, hlavně proto, že byla poprvé zjištěna u vojáků, kteří se podíleli na těžkých bojích nebo kteří prošli mimořádně dramatickými válečnými situacemi.

PTSD nepostihuje „nejslabší“ nebo „nejméně odolné“ jedince: zdánlivě „křehké“ osoby dokážou často překonat značně závažné traumatické zážitky bez následků, zatímco „silní“ jedinci mají potíže po prožití událostí osobního či symbolického rázu, s nimiž se dokážou jen těžko vyrovnat.

Setkáváme se zejména s následujícími příznaky: *rozpomínání na trauma*, obsedantní prožívání dané události, která se vynořuje ve vědomí jedince a „opakuje“ tak vzpomínku na danou událost; *ztráta pozitivních emocí*, stav podobný otupělosti a dezorientaci; *vyhýbání se*, tendence vyhýbat se všemu, co by mohlo souviset s prožitým traumatem (i nepřímou nebo jen symbolicky); *noční můry*, v jejichž rámci může postižený ve spánku velmi živě znovu prožívat traumatickou událost; *zvýšená psychická a tělesná vzrušivost*, stav, který se vyznačuje obecnou nespavostí, podrážděností, úzkostí, agresivitou a napětím. Může dojít k tomu, že postižený hledá „úlevu“ v chronické konzumaci alkoholu, drog, léků anebo psychofarmak. Syndrom PTSD je často spojen s pocitem viny za to, co se stalo, nebo za to, jak se postižený zachoval. Tento pocit je obecně přehnaný a odporuje skutečnému průběhu událostí

a objektivní odpovědnosti postiženého (bývá označován také jako „pocit viny přeživších“); syndrom často provází i středně těžká forma deprese anebo obecné úzkosti.

Proto je důležité obrátit se na specializovaného odborníka, psychoterapeuta anebo psychiatra a začít tuto poruchu co nejdříve léčit.

(Z hesla na italské Wikipedii)

Noc je krátká a meta vzdálená,
v noci se člověku tak často chce pít.
Zajdeš do kuchyně, voda je nahořklá,
tady se nedá spát, tady ty nechceš žít.

Dobry ráno, poslední hrdino,
dobry ráno tobě a všem, co jsou jak ty.
Dobry ráno, poslední hrdino,
zdrav buď, poslední hrdino.

(Z písně *Poslední hrdina* Viktora Coje,
lídra sovětské rockové skupiny Kino)

Žid přijde do synagogy a začne se modlit k Bohu:

„Pane, jsem dobrý a spravedlivý, žiju podle tóry a kabaly, dodržu-
ju všechny tvé zákony a nikdy jsem nezhřešil. Od svých patnácti let
tě prosím, abys mi pomohl vyhrát v loterii, ale pořád se nic neděje.
A přitom souseď už vyhrál pračku, švagr kolo, prastrýc auto... Prosím
tě, zapřísahám tě, nech mě vyhrát aspoň jednou, použij svou moc!“

Všechny v nebi ta tklivá modlitba dojala, jenom Bůh nejeví ani
stopu zájmu. Vtom se už Mojžíš neudrží a zasáhne, vrhne se před
Boha s otevřenou náručí a žádá ho: „Všemocný Pane, Stvořiteli,
vyslyš tuto modlitbu svého poníženého služebníka, pomoz tomu
dobrému a spravedlivému člověku vyhrát v loterii!“

Bůh starému příteli Mojžíšovi dosti otráveně odpoví:

„Ale co tě napadá, Moše, myslíš, že jsem z kamene? Že mi pranic
nezáleží na modlitbách toho dobrého muže? Jenže on mě od svých
patnácti prosí o výhru v loterii, a přitom si nikdy nekoupil los!“

(Židovská anekdota)

Vrátit se domů po vojenské službě bylo jako vstoupit do jiného života. Kdyby chtěl člověk na mapě vyznačit trasu, kterou jsem urazil, vypadala by jednoduše: pár set kilometrů vlakem, několik dní cesty. Ve skutečnosti to byla namáhavá odyssea plná nejrůznějších pocitů, mířil jsem do světa, na který jsem si už nepamatoval, o němž jsem si nebyl jistý, jestli ho vůbec znám, vzhledem k tomu, že poslední dva roky byla mým domovem, mojí rodinou, společností, celým světem armáda. Nevěděl jsem, jestli se za ty dva roky všechno změnilo nebo zůstalo tak, jak jsem si to pamatoval, možná jsem se změnil já, ale nedokázal jsem pochopit, do jaké míry, ztratil jsem veškerou soudnost. Všechno v mé hlavě bylo spojeno s válkou, akcí, přežitím. Z okénka vlaku jsem pozoroval města, pole a lesy na jihu Ruska a snažil se najít rozdíl mezi mírem a válkou, ale připadalo mi, že si válku prostě vezu s sebou: byla to moje jediná jistota.

Když jsem vystoupil z vlaku, prošel jsem se pěšky po našem městě. Vypadalo jako úplně jiné, neznámé místo. Průčelí domů byla jen zoufalou nápodobou skleněných mrakodrapů v New Yorku. Na každém rohu se tyčily stavby pochybných architektonických kvalit, překypující sklem, umělou hmotou, silikonem a bílým hliníkem, který se hned zašpinil: celkově činily dojem provinční veterinární kliniky. I lidské tváře se změnily

k horšímu: když je člověk dřív míjel, lidé se mu dívali do očí, zdravili ho, cítil vzájemnou blízkost, jednotu, příslušnost ke stejnému společenství. Teď to všechno byli „svobodní jedinci“ a chovali se úplně jako obyvatelé pustého ostrova, všichni se upřeně dívali někam za obzor nebo do země. Cítil jsem v sobě smrtelnou dávku nenávisti: nenávisti, která mě šířala zevnitř a kvůli níž jsem vším pohrdal.

Dal jsem si zmrzlinu, ale ten pocit mě neopouštěl, tak jsem si koupil flašku vodky, a když jsem dorazil domů, začal jsem pít. Večer a celý následující den jsem strávil konzumací alkoholu, upadl jsem do prázdna bez vzpomínek, bez myšlenek: ale můj duševní stav se nezměnil. Vyšel jsem z domu, nevydržel jsem moc dlouho v klidu.

Pozoroval jsem domy a posedle v nich pátral po stopách ničení, jakémkoli otisku války, třeba po kulkách ve zdech, rozích budov omlácených zásahy z minometu, po asfaltu rozemletém pásy tanků; hledal jsem znaky důvěrně známého prostředí. Ale všechno bylo příliš hezké a vřelé. Netknutá okna se skly a za těmi skly pohodlný život uprostřed pořádku: žárovky v lampách na svém místě, barevné záclonky, květiny na parapetech... to všechno mi připadalo příšerné.

V mírovém životě vše vypadalo šedivě a mdle, zdálo se mi, že tváře lidí jsou od reality vzdálené tisíc mil, byly stejně ošklivé a banální jako zdi počmárané nadávkami, milostnými vyznáními, podivnými nápisy a barevnými obrázky, které byly doprovodným jevem vzdálené kultury, nepochopitelné ve své brutalitě, jež dokonale ladila s hrůzami postsovětského betonu a pomníky komunistické propagandy, takže mě veškeré pokrytectví lidské hlouposti nemilosrdně bilo do očí.

Nechápal jsem, jak lidé můžou žít tak klidně, zabývat se každodenními problémy, uprostřed tisícovek věcí vytvořených v zájmu jejich vlastního těla, zatímco jen pár stovek kilometrů odtud, pořád v té stejné zemi, zažívají jiní lidé největší drama, jaké kdy lidstvo poznalo: válku. Všechno mi připadalo jako jedna obrovská televizní šou, jako přečpaný autobus, který se řítí do záhuby. Lidé uvnitř se usmívají, křečovitě svírají držadla a spějí té apokalypse vstříc s umanutou lehkovážností a sportovním duchem.

Viděl jsem jejich odhodlání proměnit svou existenci v jednu velkou bezbřehou oslavu, zjednodušit ji, zredukovat hlubiny lidského vědomí na prázdnou láhev, popadnout anděla smrti za vlasy, pomalovat ho směšnými barvami a udělat ze zlověstné postavy šaška. Tohle pomyšlení mi nahánělo strach a mátlo mě. Co já mám s tímhle životem společného?

Čím víc jsem se snažil porozumět situaci, v níž se nachází moje země, tím víc jsem se vzdaloval realitě. Znovu jsem myslel na všechny, které jsem viděl umírat ve jménu míru, a čím dál víc jsem se utvrzoval v přesvědčení, že tenhle typ míru si nezaslouží existovat: to už jsou lepší ta jatka, která jsem zažil, tam jsme aspoň znali tvář nepřítele a nemohli jsme se zmýlit, a všechno bylo prosté a jasné, jako kulka.

Když jsem se vrátil domů, zapnul jsem si televizi, abych se trochu uklidnil, ale zprávy, které jsem uslyšel, mi připadaly jako výsměch: v nějakém sklepním bytě smíchali čtyři Ázerbájdžánci kohoutkovou vodu s trochou alkoholu a prodávali to jako vodku, což jim vyneslo ránu nožem ve rvačce na parkovišti nějakého nočního klubu; bývalý generální prokurátor, kterého natočili na

videokameru při požívání drog a pohlavním styku s prostitutkou, prohlašoval, že ten večer prostě jen relaxoval, což je jeho občanské právo; politici se zbytečnými a nesignificknými úsměvy a smutnými očima plnými smrti slibovali hory doly, zatímco jejich liftingem vyhlazené tváře všem dodávaly stejný výraz nafukovací panny. Na jiném kanálu mezitím hovořil náš prezident jako nefalšovaný zločinec: otevřeně hrozil každému, kdo se mu postaví do cesty, a vypadal přitom tak charismaticky a spravedlivě, že jsem taky dostal chuť zatleskat jeho projevům. Falešní revolucionáři, falešní konzervativci, falešní extremisti. Dokonce i terorismus byl falešný, naplánovaný v kancelářích zpravodajských služeb, a nějaké velké neštěstí mohlo vždycky posloužit jako zástěrka dalšího z nekonečné řady skandálů, do kterého se zapletl nějaký vysoký úředník. Odposlouchávali nějakého ministra? Přistihli ho, zrovna když se domlouval se zkorumpovanými oligarchy? Noviny ani nestihnou připravit článek, a už v některém důležitém městě naší země vyletí do vzduchu autobus. Národní tragédie, vyhláší se nová válka proti terorismu, veřejné mínění se vehementně zasazuje o další kruciádu a na případ zkorumpovaného ministra si žádný novinář už nevzpomene, neutrousí ani slůvko o moci oligarchů, o vládních funkcionářích, kteří se opakovaně prodávají nejruznějším bossům, o soukromých společnostech, jež pomalu vysávají celý národ.

Když jsem ve zprávách viděl příspěvek o skupině našich vojáků, kteří krátce předtím zahynuli během jedné srážky v čečenských horách, bez rozmyšlení jsem popadl stolní hodiny, mrštil je na televizi a rozbil jsem oboje: obrazovku i hodiny. Zpráva věnovaná našim mrtvým z války byla zařazena mezi další dvě reportáže: jedna informovala o chovu vepřů na jihu Ruska, dru-

há o mladých modelkách, které vyhrály mezinárodní soutěže krásy a teď byly připraveny dobýt svět, čímž ohromně prospěly Matičce Rusi.

Zůstal jsem sedět před rozbitou televizí celou noc a přemýšlel o nás, co jsme poslušně jako ovce na jatkách obětovali své životy ve jménu ideálu, na který zbytek země z vysoka kašlal. A teď bylo naše místo ve zprávách mezi prasaty a courami.

Když jsem vstal z křesla, bylo už ráno, hlavou se mi pořád honila věta, kterou mi jednou řekl jeden arabský zajatec: „Naše společnost si nezaslouží všechno to nasazení, který vkládáme do týchle války.“ Teprve v té chvíli jsem pochopil, jakou pravdu měl ten, jehož jsem tvrdošíjně nazýval nepřítelem.

Po návratu z války se mi nedostalo žádné lékařské nebo psychologické pomoci, neposkytli mi žádnou podporu, nedali mi ani to, co mi dlužili za dva roky služby vlasti, dvě zranění a tři vyznamenání, která jsem si vysloužil na frontě. Když jsem šel své peníze vymáhat, velitel obvodní vojenské správy, obézní důstojník, který smrděl smaženým jídlem a nekvalitní vodkou, mi podrážděně odpověděl – jako bych byl nějaký bezdomovec, co žebrá před kostelem –, že vlast nemá dost peněz na to, aby zaplatila všem, že válka vyprázdnila státní kasu a že prý své peníze dostanu později. Důležité je, abych se tam občas ukázal.

Neřekl jsem už ani slovo. Vrátil jsem se domů, zavolal jsem kamarádovi a prodal jsem mu čtyři kalašnikovky, které jsem si poslal z Čečenska. Udělal jsem dobře, že jsem se nespolehal na sliby těch, kteří nás ujišťovali, že po návratu budeme žít z vládní podpory. „Blížkost“ vlády občanům jsem si ověřil přímo tam, kde jsem vyrostl.

Své obchody jsem prováděl s pomocí kapitána Nosova a svých kolegů. Všichni jsme posílali domů zbraně, někdo do zásoby, někdo proto, že nevěděl, co jiného by poslal. Ten zvyk byl tak rozšířený, že se nikdo neodvážil udat kolegy nadřízeným orgánům: mezi lidmi, kteří prožijí tak silnou zkušenost, jako je válka, vzniká určitá soudržnost ve všech směrech, i pokud jde o věci, které třeba jednotlivec nemusí schvalovat.

Já jsem si svou činnost obchodníka se zbraněmi vysvětloval jako zaměstnání, které mě ještě udržuje při životě: byl to způsob, jak přesvědčit sám sebe, že mír někde existuje a že válka, v níž jsme bojovali, je opravdu jen místní záležitost. Bylo to jako vystavět si pomyslný most ke skutečnosti, jež je natolik vzdálená, až se člověku zdá nepravděpodobné, že by mohla existovat. Ostatně, kvůli hrám politiků a spekulantů v takzvané nové demokracii jsem riskoval život, takže jsem se odškodňoval sám a hned, aniž bych si činil iluze, že to později udělá někdo jiný.

Uvědomoval jsem si, že jednám protizákonně, ale byl jsem toho názoru, že ruská vláda a její představitelé si mou věrnost nezaslouží, a totéž platí pro společnost, která profituje z výhod plynoucích ze lží, teroru, falše a uzurpace moci. Naopak, nenáviděl jsem vládu, její nomenklaturu a byrokraty, malé upíry dychtící po penězích, kteří manipulují a vydírají obyčejné lidi, aby se mohli obohatit.

Můj děda mě učil, že peníze jsou vynález ďábla, kterým jeho stoupenec kazí lidskou duši a ničí mezilidské vztahy. Jenže pro přežití v tomhle ďábelském světě mají zásadní význam a já byl nucen si je opatřit po svém.

Neměl jsem přesný plán, ale cítil jsem, že se ve mně všechny tyhle myšlenky prohánějí jako vítr, který se

šílenou rychlostí žene nad zemí, každou vteřinu mění směr a nemá daleko k uragánu.

Když mě propustili z armády, dali mi pochybný dokument, na kterém stálo: PŘEDBĚŽNÝ LIST O PROPUŠTĚNÍ Z POVINNÉ VOJENSKÉ SLUŽBY. Byl to opravdu list papíru formátu A4 se strohou větou, která mě označovala jako „propuštěného vojáka čekajícího na vyzvednutí úředních dokladů“, a platil šest měsíců. Zaměstnanci vojenské správy, kteří mi ten cár papíru vydali, mi vysvětlili, že jelikož patřím k vojenskému oddílu spadajícímu pod Hlavní rozvědnou správu* a nikoli pod Ministerstvo obrany, budu si muset pro vojenskou knížku dojít na příslušný úřad.

Tehdy jsem si myslel, že tyhle komplikace jsou jen součástí strategie, kterou velitelství používá proti vojákům, co stejně jako já nechtějí zůstat v armádě. Pro Ruskou federaci byla ztráta mladých specialistů velký problém, příprava takového profesionála stála hodně peněz a jeho nasazení v armádě bylo důležité pro výcvik dalších vojáků. Po skončení povinné vojenské služby se velitelství snažilo všemi možnými způsoby přesvědčit nejlepší síly, které se rekrutovaly z odvodů, aby přešly do řad dobrovolníků – placených profesionálních vojáků ve služebním poměru na dobu určitou –, ale po zkušenostech ve speciálních protiteroristických jednotkách někteří nevydrželi a z armády odcházeli. Důvody byly různé: nízké platy, vládní politika, korupce a svévole, jež byly mezi veliteli běžným zvykem.

Já jsem například nechtěl přejít do smluvního vztahu, protože jsem neuznával organizaci ruské armády:

* V ruštině *Glavnoje razvedivatělnoje upravlenije* (GRU); jde o zpravodajskou službu generálního štábu ruské armády.

ve válce jsem poznal její nejhorší stránku, chybějící respekt vůči vojákům, nedostatek lidskosti a takřka úplnou neschopnost operativního velení, korupci a spekulace, které kvetly ve všech oblastech vojenského aparátu. Byl jsem si jistý, že tohle není místo pro mě.

Když jsem se vrátil domů, rozhodl jsem se, že nebudu čekat šest měsíců, ale že si hned vyzvednu všechny propouštěcí doklady, na něž jsem měl nárok. Obával jsem se totiž, že mi vojenská byrokracie přichystá nějaké nemilé překvapení. A vůbec jsem se nemýlil.

Jednou ráno jsem zavolal na číslo, které mi napsali na kousek papíru. Nevěděl jsem dobře, co říct, vysvětlil jsem jim svou situaci a oni mi dali další číslo a adresu odvodní kanceláře, kde jsem nikdy nebyl. Musel jsem si domluvit schůzku na následující týden, všechno bylo skoro tak komplikované, jako bych se měl osobně setkat se samotným prezidentem.

Bez propouštěcího průkazu, kterému se říká „vojenská knížka“, jste v Rusku nahraní, protože je to normální doklad, jako třeba pas nebo občanský průkaz. Když člověka na ulici zastaví policejní hlídka, chce ji vidět, aby zjistila, jak je na tom s povinným odvodem. Cílem je zabránit dezertérům, aby se integrovali do společnosti. Když konečně nadešel den, kdy jsem si měl vyzvednout svou knížku, cítil jsem se jako vítěz: měl to být definitivní krok z vojenského do civilního života, zpečetěný úředním papírem.

Seděl jsem v čekárně odvodní kanceláře, jen pár metrů od přepážky, a čekal na svůj doklad. Úřednice – paní s lehkou nadváhou v tmavě zelené uniformě s hodností četaře – několikrát zkontrolovala všechny položky, trpě-

livě prozkoumala každé razítko a potom zapsala číslo mé knížky do seznamu vydaných dokladů. Nakonec vstala a přistoupila k přepážce. Byl jsem jediný v celé čekárně, ale i přesto mě vyvolala jménem a příjmením.

Vyskočil jsem ze židle a vrhnul jsem se k přepážce: na pultu ležela moje knížka, která zářila novotou. Obrátil jsem první, druhou a třetí stránku, v rychlosti jsem si přečetl zápisy a podíval se na razítka, a cítil jsem, jak mi ze srdce vyrůstá temný stín, který se nakonec rozšířil po celém těle. Zatmělo se mi před očima. Údaje v knížce neodpovídaly skutečnosti.

Obracel jsem ji v rukou jako analfabet, který se snaží číst, dychtivě jsem hledal číslo a název vojenského obvodu, z něhož mě propustili, ale nic nesouhlasilo: žádná zmínka o výsadekářských jednotkách, speciálních oddílech, výcvikovém táboře, vyznamenáních, zraněních... Byla tam jen jména neznámých míst, podivné číslo jakéhosi útočného oddílu motorizované pěchoty a údaje, které mi nic neříkaly. Všechno zanesené přesným a úhledným rukopisem nějakého dokonalého byrokrata, mistra psacího stolu, který mě jen utvrzoval v dojmu, že si ze mě někdo vystřelil.

Zeptal jsem se úřednice s hodností četaře, jestli se náhodou nespletla. Podívala se na mě, jako bych byl ta nejotravnější osoba, s jakou kdy v životě měla co do činění.

„Tady se nikdy nepletete, jestli v tom dokladu něco stojí, tak to znamená, že to tam má být.“

Když to dořekla, jako by mi do prsou uhořel blesk, bylo to jako rána elektrickým proudem. Praštil jsem pěstí do umělohmotné přepážky oddělující kancelář od čekárny. Paní se vyděsila a s výkřikem uskočila. Bouchnul jsem si ještě jednou.

„Co to je kurva za píčoviny?“ zařval jsem. „Já jsem rotný speciálního sabotérského a výzkumného oddílu, přidělili mě ke zvláštním oddílům Hlavní rozvědny správy, nikdy jsem nebyl v žádný zasraný brigádě motorizovaný pěchoty, tyhle čísla vůbec neznám! Byl jsem dva roky ve válce, celý dva roky, plus tři měsíce ve výcviku, a ne rok ve službě u pěchoty a osm měsíců v protiteroristických operacích, doprdele! To jste úplně vypatlaný, vy čuráci? Koupil jsem to do prsou, neslyším na levý ucho, zabil jsem pro tuhle zasranou zemi hromadu lidí, a vy si ze mě budete ještě dělat prdel?“

Řval jsem a ani jsem si nevšiml, že se za mnou otevřely dveře a někdo vešel. Ucítíl jsem, že mi kdosi zlehka zaklepal na rameno. Přestal jsem křičet a otočil jsem se. Předem mnou stál nějaký podplukovník a další dva vojáci, kalašnikovovy drželi za zády, ale vypadali, že jsou připraveni je bez rozpaků použít. Důstojník se na mě kapku podezřívavě podíval a pak se zeptal:

„Jaký máte problém, civilisto?“

Podal jsem mu doklad, který jsem právě obdržel od paní četařky, jež mezitím zmizela a zbyla po ní jen prázdná židle a odér uniformy smíšený s pachem papíru a nábytku z nevyzrálého dřeva.

Podplukovník, hubený a nepříliš vysoký muž kolem padesátky s tváří plnou vrásek a živýma, chytrýma očima, vzal knížku, podíval se do ní a pak si sáhl rukou na spánek, jako by ho právě napadlo samozřejmé řešení. Velice přátelsky se na mě usmál a ukázal na jedny dveře. Těch dvou goril v uniformě, které mě provrtávaly očima, si vůbec nevšiml.

„Chápu, jistě, pojdte se mnou, soudruhu civilisto. Všechno vám vysvětlím u sebe v kanceláři.“

Neměl jsem na vybranou, vzhledem k mému nepříteli civilizovanému chování mi hrozilo, že se mnou budou stráže zacházet jako s normálním chuligánem, který se baví tím, že uráží zaměstnance vojenského úřadu, takže jsem za ním vykročil na chodbu. Bylo tam divné světlo, v němž věci ztrácely barvu, připadal jsem si jako v esesáckém bunkru, který jsem jako malý viděl v černobílém filmu o dobytí Berlína.

Došli jsme ke dveřím podplukovníkovy kanceláře. Vyzval mě, abych šel napřed. Místnost nebyla velká, asi dvacet čtverečních metrů, hodně stroze zařízená, ale plná fotografií pořízených v různých válkách. Na všech byla vidět středně velká postava a myší tvářička mého nového známého. Byly tam fotky z Afghánistánu, na nichž měl výsadkářskou uniformu, další z nějaké postsovětské války, kde byl oblečený jako sabotér, v civilních šatech; na některých měl kozáckou, pak znovu výsadkářskou uniformu nebo výstroj průzkumníka GRU... Podle fotek zkrátka nebylo vůbec jasné, co je ten člověk vlastně zač.

Potom jsem si všiml jednoho snímku, který vypadal trochu zašle a který jsem nebyl schopen nikam zařadit: skupina vojáků oblečených v hodně zvláštních maskáčích a se zbraněmi různého původu, zčásti americkými a zčásti sovětskými. Drželi se kolem ramen a usmívali se. V pozadí byla vidět opravdová džungle. Mezi tvářemi různých rysů (více méně všichni vypadali jako Slovani a mezi nimi bylo jen pár Asiatů) se dal dobře rozeznat podplukovníkův drobný myší obličej, i když musím přiznat, že vypadal až moc mladě, jako kluk. Nevzpomínal jsem si na žádnou válku v džungli, na níž by se oficiálně podílela armáda SSSR. Zastavil jsem se před tou fotkou a pozoroval ji se zájmem a patričním údivem.

„Tohle je opravdu zvláštní fotka, spoustu let jsem ji nikomu nemohl ukázat, ale teď, když všechno odnesl čas a SSSR už neexistuje, ji tady v kanceláři můžu mít...“

Otočil jsem se k němu:

„Chcete tím říct, že to je focený ve Vietnamu?“

Přátelsky se usmál. V očích se mu zablesklo zářivé světýlko, které dodalo jeho myší tváři šelmovský výraz. Přistoupil k psacímu stolu a otevřel zásuvku. Vyndal z ní poněkud odřené pouzdro z černé kůže a podal mi je. Rozepnul jsem patentku na pouzdře a vytáhl jsem z něj nůž. Byla to hodně opotřebovaná a obroušená zbraň, s mnoha stopami po dlouhodobém používání. Hned jsem věděl, že to je originální exemplář SOG.

Tenhle nůž vděčil za své jméno operativní skupině americké zpravodajské služby, takzvané *Studies and Observation Group*, pro kterou byl navržen. Bylo vyrobeno zhruba šest tisíc dvě stě exemplářů, které byly určeny pro tajné operace ve Vietnamu. Originální nože se vyznačují tím, že jim chybí veškeré poznávací znaky: žádné značky, názvy, datum ani místo výroby, žádné údaje o kvalitě a poměru oceli... Značná část vojenské zpravodajské služby USA byla nasazena na územích, jež byla válečným operacím oficiálně vzdálená, tedy v Kambodži a Laosu, takže v případě smrti nebo zajetí nesměly po agentech zůstat žádné důkazy, nic, co by mohlo vyvolat rozruch na mezinárodní úrovni.

SOG byl hodně užitečný nástroj pro přežití v džungli, cenná zbraň v boji muže proti muži, i v extrémních klimatických podmínkách, dokonce i pod vodou.

Časem se o něm dozvěděli specialisté z různých jednotek, hlavně z vojenského námořnictva, a americká vláda ho po četných žádostech začala dodávat i jim. Jen trochu upravila strukturu ocele, aby byla vysoce odolná

proti slané vodě, a lehce pozměnila tvar čepele, která pak byla tenčí a kratší.

Nakonec se každopádně z nožů SOG stalo svým způsobem luxusní zboží: velitelé zvláštních oddílů je dodnes používají jako odměnu pro vojáky, kteří se v poli nejvíce vyznamenali. Je to hrozně cenná trofej, v dobách mé vojenské služby v Čečensku měla stejnou hodnotu jako pistole zahraniční výroby.

Já jsem měl velice podobný nůž jako podplukovník. Byl skoro nový, sebral jsem ho prvnímu odstřelovači, kterého jsem ve válce zneškodnil, mladému Arabovi, možná Egyptanovi. Tehdy jsem o hodnotě toho nože ještě nic nevěděl, vzal jsem ho, protože jsem chtěl mít něco, co patřilo tomu mrtvému, abych s sebou vždycky měl vzpomínku na první lidský život, který jsem ukončil v boji.

Můj děda říkával, že na mrtvé člověk nesmí nikdy zapomínat a má se na ně občas snažit myslet, aby mu pak začali pomáhat. Když totiž někdo zemře vaší rukou, nechová k vám už nenávist a nevidí ve vás nepřítele, ale člověka, s nímž je svázán smrtí, svým přechodem na druhý břeh.

Sibiřani věří, že smrt je vlastně pakt, který sblížuje dvě duše, duši mrtvého a toho, co zůstal naživu, a tohle spojení může být oběma ku prospěchu: živý se pro mrtvého stává kontaktní osobou v našem světě. Pokaždé když živý mrtvého přivolá, připomene si ho nebo na něj myslí, mrtvý se k němu přiblíží. Mrtvý má zase absolutní pojem o čase a přebývá ve světě, v němž je budoucnost s minulostí propojena v jedno, takže může živému zlepšit život, dokonce mu může radit, upozorňovat ho na nebezpečí.

Je to divné, ale i mně se určitým způsobem potvrdila tahle stará tradice o spojení duší. Nůž, který jsem vzal

zabitému nepříteli, mi téměř o rok později zachránil život, v boji zblízka s jiným mladým teroristou ve sklepech jednoho domu v Grozném, uprostřed prudkých a krvavých bojů o vládu nad městem.

Tehdy jsem v podzemí jedné velké budovy sám pronásledoval odstřelovače, zatímco celá moje skupina měla ve vyšších patrech plné ruce práce s vyháněním teroristů. Vlezl jsem do sklepa, abych tam na něj připravil past, protože střílel z průzorů v úrovni chodníku. Byla tma, nebylo vidět na krok, a vtom jsem uslyšel nějaký zvuk. Bylo jasné, že mou přítomnost zaznamenal i ten druhý: oba jsme začali poslepu střílet a rozpoutali jsme tak dlouhý a těžký zápas. Prolezli jsme celý podzemní labyrint, spotřebovali jsme zásobníky svých zbraní a přitom všechny rány padly vedle. Potom ten zoufalec hodil ruční granát, ale způsobil jen strašný randál. Strávili jsme skoro hodinu střelbou v uzavřeném prostoru, v němž se každý zvuk stával nesnesitelným. Nakonec jsme se v naprosté tmě, na konci sil, ocitli v těsné místnosti, do níž z nějaké prasklé roury vytékala voda a sahala nám až po kolena. Nemohli jsme použít střelné zbraně, nic jsme neslyšeli, v uších mi jen nepřetržitě pískalo a v bubincích mi bolestivě pulzovala krev. Začali jsme naprázdno tápat před sebou, dokud se naše ruce ve tmě nezkřížily. Byl jsem tak rozrušený, že se mi zdálo, jako bych všechno viděl seshora. V té chvíli jsem ucítil, že v ruce svírám svůj nůž. Vůbec jsem si neuvědomil, že jsem ho vytáhl z pouzdra, skoro jako by z něj sám vyskočil. Vrhł jsem se před sebe do tmy a hystericky, nepříčetně jsem na nepřítele zaútočil.

Mlátili jsme se hlava nehlava: já jsem ho bodal nožem, on se mě snažil zasáhnout pažbou vybité pistole.

Nevzpomínám si, jestli jsem použil nějakou zvláštní techniku, kterou jsem se naučil ve výcvikovém táboře, vůbec si všechno vybavuju jen mlhavě. Vím jen, že po celé té srážce, když naši vynesli ven i tělo toho ubožáka, jsem viděl, že jsem ho prakticky rozkouskoval zaživa. Chybělo mu několik prstů, tvář měl plnou otevřených řezných zranění, která krvácela, dokonce jsem mu vy-píchl oko. Na těle neměl ani centimetr neporušené kůže. A pak si pamatuju, že dobrou půlhodinu se nikomu z mých kolegů, ani lékaři, nepodařilo otevřít ruku, v níž jsem svíral nůž, jako by se do mé pěsti soustředila nějaká nelidská síla, která z ní a čepele udělala jednu věc.

Od té doby mám k tomu noži zvláštní vztah, nosím ho s sebou skoro pořád.

Plukovník pozoroval, jak si prohlížím jeho zbraň, a na tváři se mu objevil spokojený úšklebek. Po chvíli jsem mu nůž beze slova vrátil, jenom jsem pokýval hlavou, a on mě vyzval, abych se posadil na dřevěnou polstrovanou židli potaženou červeným sametem. Nenechal jsem se dvakrát prosit. Obešel psací stůl, stiskl tlačítko na prastarém černém telefonu po své pravici, a z přístroje se ozval zkreslený ženský hlas:

„Prosím, soudruhu podplukovníku!“

„Rito, přines nám prosím tě dva šálky čaje.“

„Rozkaz, soudruhu!“

Důstojník se posadil na židli, která byla o hodně větší než on, takže na ní se svojí postavičkou vypadal jako skřítek. Ukázal na nůž:

„Ten jsem vzal jednomu důstojníkovi amerických speciálních oddílů, kterého jsem zabil ve Vietnamu. Bylo mi sotva dvacet, moje vojenská kariéra teprve začínala, byl jsem výsadkář, vlastenec a zapálený komunista,

právě jsem vstoupil do operativního oddílu KGB jako elitní střelec jedné sabotérské a průzkumné skupiny. Když nás posílali do Vietnamu, vysvětlili nám, že jakmile budeme jednou v poli, naše vlast už nás nebude moct chránit, nebudeme moct požádat o diplomatickou pomoc, nebudeme pod ochranou mezinárodních zákonů. Nikdo se nesměl dozvědět, že se my, Sověti, fyzicky podílíme na operacích proti americké armádě. Pokud by někoho z nás měli zajmout, měl nařizeno spáchat sebevraždu. Spousta našich tam v té válce, v té džungli takhle zmizela... Když jsme se vrátili domů, nikdo na nás nečekal s pugétem a děkovnými projevy, neštěk po nás ani pes. V mojí osobní složce je tohle služební období vedeno jako „dobrovolný odchod z armády SSSR“. Nebyl jsem vlastně ani voják, byl jsem civilista! Nikdo nám nedal žádnou odměnu, peníze atakdále. Nikdo nevěděl nic o tom, co jsme dělali, ale my jsme byli i přesto šťastní, protože jsme věděli, že jsme prokázali službu vlasti, bojovali jsme proti imperialismu a posílili jsme mezinárodní komunismus.“

Mlčel jsem, ale začínal jsem chápat, kam tím míří.

„Vyprávím ti to, protože vím, že jsi idealista,“ pokračoval. Nevím proč, ale skutečnost, že mi začal tykat, mi připadala jako dobré znamení. „Jestli máš za sebou dva roky služby v sabotérských a průzkumných jednotkách, tak to jsi určitě idealista. Možná jsi jím nebyl úplně od začátku, a s největší pravděpodobností sis ještě neuvědomil, že ses jím stal, ale věř mi, je to na beton, jestli ses dožil propuštění, jestli ses dokázal integrovat do operativní skupiny, jestli jsi byl na misích s klukama ze speciálních oddílů, pak jsi jeden z nás: máš ideál a nikdo na celém světě už ti ho nikdy nevezme. Doklady jsou jen papíry, díky kterým s tebou manipuluje aktuální politická garnitura...“

Někdo zaklepal na dveře a podplukovník se zarazil. Nasadil důrazný tón, aby dodal svému hlasu větší autoritu:

„Vstupte!“

Dveře se otevřely a do kanceláře vešla pohledná žena kolem čtyřicítky v uniformě poručíka. Na malém podnosu nesla dvě sklenice z masivního skla s železným kováním, hodně starou čajovou konvici z tenkého porcelánu s pozlaceným okrajem, který se dlouhým používáním už skoro setřel, a talířek s různými sušenkami a dvěma čokoládovými bonbony. I tohle bylo dobré znamení, protože znám vojenskou logiku a vím, že žádný důstojník nenabízí nikdy nic, ani dobré slovo, lidem, kteří mu nejsou sympatičtí nebo na kterých nemá nějaký zájem, natožpak čaj a sladkosti. Vyloučil jsem sympatie, v něž už jsem dávno přestal věřit, a snažil se přijít na to, jaký zájem mohla moje osoba vyvolat v podplukovníkovi s vizáží hlodavce.

Žena prošla kolem stolu s grácií klasické baletky, položila na něj podnos a požádala o dovolení vzdálit se z kanceláře. Podplukovník jí ho uděлил hlasem plným něhy a pokory a poděkoval jí. Pak ukázal na jednu ze sušenek na talířku.

„Doporučuju ti tyhle, Rita je peče doma, jsou vynikající!“

Nečekal jsem na další pobízení, vzal si čaj a doporučenou sušenku a začal jsem pít a žvýkat. Čaj byl pěkně silný a příjemně voněl, chutnal lehce po tabáku: listy tabáku dodávají čaji nahořklou příchut' a zesilují jeho účinky, je to starý recept ruských vojáků. Podplukovník nakouzl sušenku a usrkl doušek čaje. Znovu se usmál, možná ve snaze zlehčit atmosféru našeho nesnadného hovoru, a pokračoval spikleneckým tónem, jako bychom byli dva zločinci, kteří si právě rozdělují kořist.

„Tvoje situace je velice jednoduchá: právě ses odmítnul podílet na systému, a proto po systému nesmíš nic chtít, zadarmo ti nikdo nic nedá. Pro společnost je v první řadě nebezpečné připustit, že v ní žije někdo, jako jsi ty, zabiják, co se prochází po stejných ulicích, kde probíhá a kolotá mírový život. Je nemyslitelné, aby tě pustili na svobodu a neudělali přitom preventivní opatření, protože ses zapojil do tajných operací, a papír, cos podepsal při přísaze, nikomu nezaručuje, že zítra neztratíš hlavu a nezačneš o těch misích všude vykládat... Musíš si uvědomit, že nikdo nikdy nedovolí, aby se po státě potuloval mladý člověk, kterého propustili ze speciálních oddílů, natož s písemným potvrzením, že Ruská federace zahájila vojenské operace na čečenském území rok před oficiálním začátkem intervence. To by bylo jako nastavit nepříteli bok, aby mohl zasáhnout nejcitlivější místo, poskytnout mu kompromitující materiál, aby mohl jako vždycky zaútočit na naši vlast a oslabit ji, udělat z nás bestie, zlý Rusáky. Hlavní rozvědná správa s tebou takhle nejedná proto, že by pohrdala tvým nasazením, ale proto, že je tvoje nasazení součástí strategie, o které se nesmí mluvit.“

Odmíchl se, upíjel čaj a díval se mi přitom upřeně do očí. Potom pokračoval:

„Jsi jeden z mála, co se rozhodli opustit speciální oddíly, většina lidí tam zůstane navždycky, lidi jako ty jsou výjimka, proto s vámi takhle zachází. Zamysli se trochu, vláda utratila spoustu peněz, aby tě vyučila válečnému řemeslu, dostal jsi šanci získat jedinečnou praxi, která tě zformovala po profesionální i lidské stránce, je z tebe mladý specialista, který může sloužit vlasti, a co ty místo toho uděláš? Odmítneš! Pro systém

jsi chybná investice, nefunkční článek. Oni vědí, jak to chodí, vědí, že se s největší pravděpodobností už nikdy nedokážeš zařadit zpátky do mírového života... Nejsi jediný, zapadáš do statistik, patříš do určité kategorie, kategorie těch, co mají o světě ještě nějaké iluze. Na jedné straně znáš válku a zažil jsi extrémní situace, na té druhé ještě pořád věříš na mír a namlouváš si, že můžeš žít mezi civilisty. Lidi jako ty končí špatně, moc špatně, protože nic nemůže nahradit systém, který tě naučil, jak žít a myslet, který ti ukázal, jak se na tomhle světě k něčemu dostat... Ve všem selžeš, skončíš v průšvících a nebudeš už mít nikoho, kdo by tě podporoval a chránil. Takže podle tebe by měl mít systém zájem na tom, aby se element, který ho až do včerejška zastupoval, klidně potloukal po městech, dopouštěl se přitom třeba zločinů, a měl u sebe doklady o propuštění ze speciálních oddílů, se záznamem o celé službě a daty misí a informacemi, na které se vztahuje státní a vojenské tajemství? To sis fakt myslel, že odejdeš a odneseš si s sebou i svoji minulost? Ta prostě neexistuje, jakmile se rozhodneš, že jsi venku, nezbyde ti nic, protože ve speciálních oddílech osobní minulost zaniká, minulost je jen jedna, společná, dokud jsou všichni pohromadě, a neexistují v ní jména ani příjmení...“

Podplukovníkova slova mi pronikala do hlavy a měnila se ve spontánní obrazy a zároveň s nimi se přede mnou otvíral ošklivý výhled do budoucnosti. Ale v jeho hlasu bylo něco zvláštního: říkal mi kruté věci, které s sebou odplavovaly jakoukoli možnou naději pro můj další život, a přitom mě jeho tón okouzloval, a způsob, jakým pronášel slova, pauzy, které mezi nimi dělal, jeho

akcent, ladění jeho slovníku, který mi byl tak blízký a důvěrný, to všechno mě nutilo se uvolnit, poslouchat ho donekonečna. V určitou chvíli jsem si pomyslel, že tenhle ten způsob hypnózy je jen další trik, který se učí všichni agenti zpravodajských služeb.

Podplukovník se teď na mě díval s určitými rozpaky, jako by pochyboval, že jsem poslední část jeho proslovu pochopil. Pak zvedl ruku, zatřepal jí před obličejem a dodal:

„Synku, dej na mou radu. Ty teď přijmeš ty lejstra a všechno, co je v nich napsáno. Zbytečně se rozčiluješ, tihle lidé jen vykonávají příkazy a pracují s informacemi, které přicházejí z velitelství obvodu, kam tě přidělili. A když začneš rvát a mluvit o speciálních oddílech, jsi pro ně náfuks, traumatizovaný válečný veterán nebo prostě jen blázen, co to nemá v hlavě v pořádku... To, cos dělal ve válce, víš ty, můžu to vědět i já, ale určitě ne tihle chudáci, ouřadové. Když se to tak vezme, jsou to civilisti jako všichni ostatní, nosí uniformu, ale nikdy nebyli v kasárnách, nikdy neviděli válku, jedinkrát, kdy použili zbraň, bylo těch sedm ran při nástupu do služby* a tohle je celá jejich vojenská minulost. Je zbytečné se na ně zlobit, musíš to chápat. Víím, že jsi v ošklivé situaci, že si připadáš tak trochu ztracený, zklamaný tím, na cos narazil při návratu do civilního světa, ale to je jen začátek, to nejhorší teprve přijde. Budeš se muset poprat s opravdovou krizí, budeš mít problémy se spaním, psychické potíže, může se z tebe stát násilník, a nikdo se o tebe nepostará. Radím ti, aby ses smířil i s tímhle, protože to je součást rehabilitace, a pokud ji

* Sedm výstřelů z kalašnikova je povinný úkon při nástupu do služebního poměru v armádě nebo u policie. Tento zvyk se sarkasticky zmiňuje, když chce někdo zdůraznit velmi nízkou úroveň něčeho výcviku.

zvládneš, nespácháš sebevraždu ani nikoho nezabiješ, zavolej mi a já ti pomůžu najít tu správnou práci. Teď jdi a připrav se na to, že ti bude zle, příští měsíce pro tebe budou peklo, věř mi. Snaž se co nejmíň vycházet z domu a zapomeň na alkohol a drogy. Pak se jednoho dne probudíš, jako z dlouhého spánku. A to bude ta chvíle, kdy mi můžeš zavolat.“ Vstal. „Přeju ti hodně štěstí, budu čekat na tvůj telefonát. A nezapomeň, že není nic důležitějšího než tvoje vlast, tvoje povinnost, tvoje čest.“

Poslední slova, která mi řekl, jsem znal: bylo to heslo Krvavých baretů, jakési organizace, do níž jsem patřil i já, třebaže jen formálně.

Ruští vojáci si vyprávějí legendu - její pravdivost se mně osobně nikdy nepotvrdila, jak to bývá u většiny historek, které kolují mezi kolegy v armádě – o jednom oddílu zvláštních sil KGB, skupině výsadkářů-sabotérů, kteří zůstali bez krytí v jedné akci v Afghánistánu. Říkalo se, že bojovali proti oddílům americké zpravodajské služby. Ty se snažily nepřítele oklamat, a proto se převlékly za sovětské výsadkáře. Měly modré barety, stejné, jaké dodnes nosí ruští výsadkáři. Naši čekali na přilet vrtulníku, který je měl evakuovat, ale piloti nedokázali rozlišit, kde jsou skuteční a kde falešní vojáci. Velitel *specnaz*** proto svým mužům nařídil, aby roztrhali rudou vlajku (každá ruská jednotka s sebou vždycky nosí vlajku jako talisman) a připevnili si její cáry na modré barety, aby je piloti vrtulníků poznali. Po téhle příhodě, jak praví legenda, se oddíly *specnaz* rozhodly nosit rudé barety

** Slovo *specnaz* je zkratka pro vojska *specialnogo naznačeniya*, což znamená „speciálního určení“. Oficiálně se tak nazývají jen speciální oddíly, které spadají pod Ministerstvo vnitra a Hlavní rozvědnou správu, ale mezi civilisty se tento termín často mylně používá k označení všech speciálních oddílů.

a říkat jim „krvavé“, protože pro vojáky představuje rudá barva vlajky krev kamarádů, kteří padli za ideály a obranu Matičky vlasti.

Krvavé baretý se ve speciálních oddílech udělují obvykle dvakrát do roka, na podzim a na jaře. Existuje nefalšovaná zkouška, kterou mohou podstoupit jen nejlepší vojáci, celkem ne víc než kolem padesáti kandidátů. Baretů je maximálně pět a dostanou je jen ti nejsilnější, nejodolnější a nejpřípravenější.

Nejdřív musí člověk absolvovat překážkový běh v kompletní bojové výstroji: s neprůstřelnou vestou, helmou, municí, batohem a kulometem. Když je kandidátů moc, musí si nasadit i plynovou masku, aby ti nejslabší hned vypadli, takže půlka se jich zhroutí už po pár kilometrech. Vzdálenost kolísá vždycky od deseti do čtyřiceti kilometrů, záleží na tom, v jaké náladě se ráno instruktoři vzbudí. Nejtěžší překážkou je bažina, protože ta se musí přejít ve skupině, jeden za druhým nalepení na sebe, a nikdo nesmí ztratit zbraň nebo uvíznout v bahně. Pak se člověk musí vydrápat na kopec nebo přeběhnout přes pláž a přitom se plazit, válet sudy nebo metat kotrmelce, a hned potom přeplavat řeku nebo jezero a táhnout s sebou skoro čtyřicet kilo materiálu, načež ho vyzvou, aby zkusil, jestli mu dobře funguje zbraň. To znamená vypálit sérii výstřelů na různě vzdálené cíle. Ten, kdo se netrefí nebo má poškozenou zbraň, okamžitě vypadne. Na závěr člověk, aniž by mu dali možnost si odpočinout nebo nabrat dech, doběhne před třicítku instruktorů, kteří už se předem pěkně rozcvičili a začnou ho mlátit hlava nehlava. Prvních pět minut jsou nemilosrdní a dávají si záležet, a když to kandidát ustojí bez vážných zranění, pokračuje v boji muže proti muži a postupně vystřídá všechny instruktory. Tyhle střety trvají minutu,

instruktoři se pětkrát protočí, a když se člověk nezhroutí, tak nakonec získá drahocennou odměnu.

Obvykle to dělají tak, aby nemuseli udělit víc než tři barety najednou, takže si člověk dokáže představit, jak vzroste jeho autorita u kolegů, když ho získá. Ale všechny tyhle symboly moci a síly nakonec nejsou skoro k ničemu, ve válce se spíš prosadí inteligentní, chytrý a přípravený voják, který se dobře integruje do svého oddílu, a ne ten, kdo se považuje za univerzálního a neporazitelného bojovníka jen proto, že nosí jinou část oděvu než ostatní a přežil dobrovolné mučení. Já na tyhle věci moc nevěřím, myslím si, že právě tohle vojáky rozděluje, a v bitvě jsou naopak užitečné jen věci, které lidi sjednocují.

Kdyby mě byli požádali, abych závodil o krvavý baret právě popsáním způsobem, samozřejmě bych odmítl, zaprvé proto, že bych tuhle zkoušku určitě nezvládl, jelikož se nerad peru bez nože, kterým bych se mohl bránit, ale taky proto, že ve válce jsem mezi sabotéry nikdy nepodlehł pokušení vojenské módy a ani jsem nevěděl o důležitosti tohoto symbolu, který naopak většina vojáků uctívala.

Voják ale může krvavý baret dostat jako ocenění i v případě, že prokázal mimořádnou odvahu v boji, a z tohoto důvodu, za dobře povedenou operaci, jsem ho společně s celou naší skupinou dostal i já. Vysvětlili mi, že je důležitý, ale tehdy jsem si neuvědomil, o co jde: ve válce jsem myslel na to, jak dovést misi do zdárného konce, a v přestávkách mezi misemi bylo zásadní jen jídlo a spánek. Většinu času jsem zkrátka strávil bojem o přežití.

Podplukovník mi mezitím podával ruku. Měl stisk dokonalého vojáka: silný, rychlý a dynamický. Jako dobrá rána nožem, kterou člověk necítí, ale která ho odrovná.

Já už jsem neřekl nic, ještě pořád jsem zpracovával informace, kterými mě zahltil.

Dal mi vizitku, na níž bylo napsáno: PODPLUKOVNÍK VASILIJ IVANovič ŠAPKIN, HONORÁRNÍ RADA BRATRSTVA KRVAVÝCH BARETŮ, a pod tím bylo číslo na pevnou telefonní linku a na mobil.

Strčil jsem si vizitku do kapsy u saka a jakoby mimochodem jsem řekl:

„Já jsem taky v bratrstvu Krvavých baretů, dostal jsem to ocenění z rukou generála Petrova, velitele útoku protiteroristický operace v Grozným. Bohužel jsem se o bratrstvo nikdy nezajímal, ale teď bych tu organizaci chtěl poznat blíž...“

Pohlédl na mě smrtelně vážně, takže jsem si najednou připadal úplně nahý a průhledný. Pak mi položil ruku na rameno a promluvil hlubokým a trochu vyčítavým hlasem:

„Já vím dobře, kdo jste, soudruhu rotný, proto jsem vás pozval sem a věnoval jsem vám půl hodiny času. Jinak byste po tom divadýlku v kanceláři skončil rovnou v cele. Musíte pochopit, že po vašem propuštění, jak už jsem vám říkal, nemůže nic zůstat tak, jak bylo, a proto nemůže ve vašem životopisu figurovat ani váš krvavý baret, ani ostatní vyznamenání. Vy už totiž nezastupujete armádu a armáda nepotřebuje vyznamenané živly rozprehlé po světě: potřebujeme je uvnitř, v našich řadách. Mně osobně na tom, co se s vámi stane, moc záleží. A hlavně mi záleží na starém kamarádovi, kapitánu Nosovovi, který se mi o vás před časem zmiňoval. Proto vám teď řeknu, co bych řekl i vlastnímu synovi: nedělejte blbosti a vraťte se co nejdřív do služby vlasti. Pokud se na to necítíte, pomůžu vám najít práci, jakou si zasloužíte, v prostředí, kde budete chráněn před zlem

civilního světa... Ale prosím tě, synku, hlavně nedopadni jako ostatní, nevracej se mezi obyčejný smrtelníky, zůstaň u nás, u *specnaz*...”

Nevěděl jsem, co na to říct. Nejistota a podezření, které ve mně klíčily po dobu našeho rozhovoru, se vrátily do normálu, a všechno mi najednou připadalo naprosto jasné. V tomhle setkání měl prsty můj kapitán. Starý dobrý Nosov věděl, co mě po propuštění čeká, a využil své známosti, aby mi pomohl udržet se nad hladinou... Najednou jsem znovu pocítil spojení s kolegy z operativní skupiny: byl jsem pořád ještě jeden z nich a tohle pomýšlení ve mně vyvolávalo pocit nesmírné hanby, cítil jsem se jako zrádce, který opustil přátele v těžké situaci, který dal přednost snadnému řešení, aby si zachránil kůži, a při první příležitosti utekl z války.

Byl jsem zmatený. Rozloučil jsem se s podplukovníkem a slíbil mu, že se ozvu, alespoň abych mu potvrdil, že se mám dobře. Vyšel jsem z úřadu a v kapse u saka jsem si nesl doklad, v němž byla zapsána jiná verze mojí vojenské služby, neznámá minulost, která byla té mojí na hony vzdálená, minulost, která mě pálila na prsou i přes látku uniformy. Ta tuhá, zbrusu nová knížka, která dosud voněla inkoustem a tiskařskou černí, ta knížka velká jako pas se zlatým ornamentem na rudé obálce a stránkami plnými písma a razítek mi ničila život, nedovolovala mi dýchat. Kráčel jsem směrem k domovu.

Nechtělo se mi čekat na veřejnou dopravu, měl jsem chuť jít pěšky, jako by byl pohyb po zemském povrchu jediným způsobem, jak se udržet v moci zákonů gravitace, jinak bych se odlepil od asfaltu a uletěl.

Musel jsem projít velkým parkem, vešel jsem do hlavní aleje, pokračoval jsem uprostřed stromořadí a připadal si jako na hřbitově. Všechno bylo mrtvé, na zemi žluté a hnědé listí, pach hniloby a mokré hlíny, který je obvykle cítit za vlhkých a šedivých podzimních dnů. Slunce nebylo vidět, světlo pronikalo zpoza mraků, obloha vypadala jako stará deka plná vybledlých záplat, a i ty byly skrznaskrz děravé.

Na každém kroku jsem cítil, jak se mi po těle šíří podivná síla, jako by šílenství přicházelo ve vlnách, které mě omračovaly a odplavovaly s sebou můj rozum. Zdálo se mi, že lezu do vody, jdu pořád hlouběji a zadržuju dech, cítil jsem, jak mi praskají plíce a srdce se otřásá pod šíleným tlakem. Zničehonic jsem se zastavil a bez rozmýšlení, ryze instinktivně, jsem vytáhl z kapsy svou vojenskou knížku a odhodil ji daleko mezi stromy, na zem plnou listí. V té chvíli jsem zalpal po dechu, jako by mi ze srdce spadlo velké závaží, jako by se mi uvolnily dýchací cesty, ucpané už celou věčnost. Najednou mi bylo dobře, veselo, začal jsem se smát, až mi z toho nečekaného návalu pozitivních emocí vyhrkly do očí slzy. Bylo to, jako kdyby mě zavalila lavina radosti, která člověka strhne a nakonec ho rozdrtí. Nemohl jsem jít dál, smál jsem se a v břiše jsem měl křeče, předklonil jsem se, padl na kolena a pak jsem začal zvracet. Přitom jsem se smál dál, jednou rukou jsem se opíral o zem, jako by ta půda byla v tu chvíli opěrným bodem celého vesmíru. Nemohl jsem se přestat smát, bylo to silnější než já, cítil jsem se hrozně lehce, jako bych předtím dostal ránu a teď prožíval ten moment, kdy člověk přijde k sobě, ale dosud necítí vlastní tělo, údy, neví, jestli jsou celé nebo zlámané, jestli je vůbec ještě má.

Když jsem se vyzvracel, smál jsem se ještě pár minut, dokud jsem nedostal škytavku. Pak jsem vstal a pokračoval.

čoval v cestě, škytal jsem a chichotal se, dokonce jsem začal nahlas mluvit sám se sebou, vyprávěl jsem si staré vtipy, které jsem neslyšel už léta.

Vrátil jsem se do minulosti, bylo mi zase patnáct a nevěděl jsem nic o válce v Čečensku, o vojenské službě, o návratu do mírového života.

O půl hodiny později už byla tma. Když jsem otevřel dveře od bytu, měl na mě pach každodenního života stejný účinek jako rána kladivem přímo do obličeje. Na okamžik jsem se zastavil, zdálo se mi, že musím udělat něco důležitého, a najednou se mi v hlavě vynořila dvě slova: vojenská knížka! Srdce mi začalo bít tak prudce, že to znělo, jako by se vzduch i země otřásaly pod právě projíždějícím vlakem. Vzal jsem si baterku, zkontroloval jsem, jestli funguje, a okamžitě jsem vyběhl na ulici. Běžel jsem tak rychle, až mi z toho bylo na omdlení. Přitom jsem si nepřestal nahlas nadávat:

„Ty kreténe, idiote, čuráku! Zahodit tak důležitěj doklad, co to do mě vjelo? Do hajzlu, to už se přestávám kontrolovat, šlím jako nějakěj slabomyslnej kokot? Stává se ze mě invalida, postiženej, mentál, tak je to!“

Jako v deliriu jsem se hnál přes město zpátky k místu, kde jsem knížku zahodil. Zoufale jsem bičoval své svědomí a sliboval si, že na sebe budu tvrdý a začnu nový, zdraví prospěšný život, plný sportovních aktivit, abych si zachoval zdravý rozum (nevím proč, ale v tu chvíli jsem si představoval, že sport léčí mysl).

„To stačí, dost s tím zasraným stresem a psychicejma problémama! Čím víc na to myslíš, tím hůř na tom jseš... Už toho mám plný koule, od zejtrka začnu trénovat do úmoru, budu běhat hodinu ráno a hodinu večer, dělat kliky až do bezvědomí, sklapovačky až do

zblití, budu se celej rok koupat v řece, v ledový vodě si člověk utřídí myšlenky, to říkal můj děda vždycky...“

Když jsem dorazil do parku, hledal jsem hlavní alej jen s obtížemi, bloudil jsem po potemnělých cestičkách s lavičkami, na nichž se scházela mládež, popíjela pivo, kouřila cigarety a udiveně se na mě dívala. Slyšel jsem, jak se o mně baví a dohadují se, kdo asi jsem: feťák, debil, co ztratil klíče od domu, blbec, co si koleduje o malér. Od jedné lavičky se odlepila skupinka, která mě začala sledovat a utahovat si ze mě, smáli se mi na každém kroku. Moje trhané pohyby, důsledek běhu a nervozity, vypadaly určitě směšně, ale já hledal svou knížku a těch týpků jsem si nevšímal.

Nakonec jsem našel místo, kam jsem ji zahodil. Rozsvítil jsem baterku a začal hledat.

Listí byla spousta, hlína byla mokrá a ani se světlem jsem toho moc neviděl: rozklepal jsem se a byl jsem zoufalý, cítil jsem se jako budižkničemu, jako kdybych prohrál svůj život. Vrhnuj se na všechny čtyři jako zvíře, baterku jsem si dal do pusy a zakousl se do ní, pak jsem se sunul po kolenou a rukama prohrabával listí. Najednou jsem pravou rukou nahmatal rozbitou láhev a říznul se do dlaně, zařval jsem, ale nepustil jsem baterku ze zubů, proto zněl můj výkřik hrdelně jako skřek nějakého zvířete. Hned jsem za sebou uslyšel smích kluků, kteří mě pozorovali ze vzdálenosti nějakých deseti metrů. Kašlal jsem na ně a hledal jsem dál, pokračoval jsem směrem, kam musela podle předpokládané trajektorie knížka dopadnout. Nebyl jsem si ani trochu jistý a s každou vteřinou jsem se cítil unavenější a malomyslnější, zašpiněný a mokrý uprostřed bahna a zetlelého listí, sám, když nepočítám skupinku těch blbců, kteří se mi s velkým gustem posmívali.

Konečně jsem se levou rukou dotknul něčeho pevného, něčeho, co bylo jiné než listí. Okamžitě jsem poznal svou knížku. Prsty zašpiněnými od mokré hlíny a hnilyby jsem ji sebral ze země a strčil si ji do kapsy. Pak jsem spokojeně několikrát za sebou zhluboka vydechl, vstal jsem a zamířil jsem k aleji. Cestu mi zkrížily siluety asi deseti kluků, které se zhmotnily ve světle lamp a vypadaly jako figurky ze stínového divadla. Pochopil jsem, že mě mají za blbečka a rozhodli se, že mě budou dál otravovat, nebo chtějí moje sako. Ještě pořád jsem mohl změnit směr, takže jsem zabočil trochu doprava, abych se vyhnul hradbě jejich těl.

Přidal jsem do kroku, abych byl co nejdřív pryč, ale všiml jsem si, že oni se stejně rychle pohybují směrem ke mně. Když už byli jen pár metrů ode mě, viděl jsem, že jsou všichni pěkně namakaní, hlavy dohola, na sobě vojenské bundy s divnými symboly přišitými na rukávech, symboly, které připomínaly nacistickou svastiku. Teď už jsem si byl téměř jistý, že tohle setkání skončí násilím, takže jsem jim provokativně namířil světlo baterky do obličeje, abych si je lépe prohlédl: dívali se na mě nebojácně, bylo jasné, že si na mně chtějí vybit své pubertácké problémy.

Bylo jim mezi patnácti a osmnácti, někomu možná i víc, v každém případě to ale asi nebyla právě ta nevhodnější chvíle, abych je požádal o doklady a ujasnil si, kdo je mladistvý a kdo ne. Všichni měli ochranné rukavice, někteří měli v rukávech bund schované tyče, to bylo vidět z toho, jak zpříma drželi ruce. Na nohou měli těžké kanady s kovovou špičkou. Nebylo to jejich první přepadení, zkušenosti určitě měli, i když ne moc. Bylo vidět, že o bitkách něco vědí, ale jak se říká, zdání klame, a proto jsem nejdřív musel zjistit, na co

vlastně stačí. Přiznám se, že jsem byl v tomhle ohledu docela skeptický, protože jsem z bezprostřední zkušenosti věděl, že schopní jedinci nikdy neútočí všichni najednou, k oběti se přiblíží maximálně tři, zatímco ostatní se ukryjí někde poblíž, aby mohli zasáhnout ve správnou chvíli.

Každý, kdo se umí opravdu prát, mi potvrdí, že moc lidí může být ve rvačce na škodu, takže moji agresoři patřili spíš do kategorie, jíž se u nás říká „mlátičky“: to jsou lidé, kteří nejsou schopni použít žádnou strategii, kteří se spoléhají jen na svou početní převahu a brutální sílu. Tam, kde jsem se narodil, mohli někoho neznámého hromadně zmlátit jenom srabi.

Ten, co mi z nich připadal největší a nejsilnější, zjevně jejich vůdce, pohodil hlavou mým směrem a potom řekl:

„Hele, ty pako, co sakra děláš v našem parku?“

V jeho hlasu byl znát dosud dětský odstín.

Okamžitě jsem pocítil hnus nad způsobem, jakým se rozhodli zahájit svou agresi, banální a sprostou nadávkou: úplně postrádala vtip, zajímavost a styl. Odpověděl jsem unaveným, tichým hlasem:

„Vodprejskněte, jinak se o vás zejtra bude mluvit v televizních novinách, v černý kronice. Začíná mi docházet trpělivost...“

Najednou mi jeden z nich, klučík s takovým podělaným ksichtem, hodil přímo na hlavu láhev piva, kterou držel v ruce. Naštěstí jsem viděl, jak se napřahuje, a uskočil jsem dozadu. Láhev mi proletěla před očima a zmizela ve tmě parku. Mezitím jsem vytáhnul svou zbraň. Vždycky jsem s sebou nosil a pořád ještě nosím pistoli a nůž, bez nich mám nepříjemný pocit. V prostředí, kde jsem se narodil a vyrostl, představovaly zbraně

v životě důležitý výchovný prvek: naučil jsem se, že nebezpeční nejsou ozbrojení lidé, ale ti, kteří nebyli vychováni v duchu etického zacházení se zbraněmi, k odpovědnosti za vlastní činy.

Ten večer jsem měl pistoli na pravém boku, připevněnou na opasku, a svůj oblíbený nůž zavěšený na zádech. Instinktivně jsem vyloučil pistoli a vytáhl jsem nůž, taky proto, že střílet na pár výrostků mi nepřišlo ani inteligentní, ani čestné. Ještě pořád jsem jim mířil baterkou do obličeje (to je hodně důležitý tah, hlavně v situacích, kdy se člověk musí utkat s početnou skupinou nepřátel; oslepující světlo mu umožňuje prakticky neviditelné zacházení se zbraní). Zaujal jsem pozici s lehce pokrčenými koleny, hlavou vraženou mezi ramena a nožem pevně sevřeným v pravé ruce, v úrovni stehna. Jak jsem správně předpokládal, nebyli připravení na boj ve skupině, protože se chvíli zdálo, jako by se nedokázali rozhodnout, jak začít, dokud jejich vůdce nešel příkladem. Vyrazil směrem ke mně s brutálním řevem a napřaženou tyčí. Chránil jsem se rukou, v níž jsem držel baterku, a uskočil jsem doprava, ale ve chvíli, kdy mi tyč sklouzla po rameni a skoro se mě ani nedotkla, jsem mu už potřetí vrážel nůž do boku.

Byl jsem zabraný do boje a rozdával jsem smrtící rány, vojenská agresivita mě ještě neopustila. On si teprve po chvíli uvědomil, že je zraněný, padl na zem a začal zoufale ječet. Viděl jsem, jak ke mně běží další tři, jeden se mě pokusil znovu praštit tyčí, ale možná byl moc nervózní nebo si to na poslední chvíli rozmyslel, v každém případě mi jeho tyč dopadla k nohám, a on s překvapeným výkřikem uskočil dozadu a schoval se za ostatní. Přistrčil jsem jednoho ze zbývajících dvou kumpánů k tomu druhému a jediným dlouhým pohybem

jsem je říznul do nohou, jen kousek pod genitáliemi. Cítil jsem, jak čepel proniká do masa, a jeden z nich vykřikl:

„Kurva, von má nůž!“

Jakmile padlo slovo „nůž“, zůstal z celé skupiny útočníků na místě jen jejich vůdce – ležel schoulený na zemi, bledý jako stěna, klepal se a rukou se držel za zraněný bok – a tyče, které tu ostatní nechali ležet. Sklonil jsem se k němu a snažil jsem se mu ránu prohlédnout, ale on si na ni dál tisknul ruce a naříkal. Vydával prapodivné zvuky a u pusy se mu přitom dělaly bubliny ze slin, které mu tekly po bradě. Vrazil jsem mu facku.

„Přestaň bulet, blbče! Sundej ty pazoury, ať se podívám...“

Neposlouchal mě, schouлил se ještě víc do sebe a začal prudce oddechovat, jako by ho někdo škrtil. Byl jsem nervózní, vstal jsem a kopnul jsem ho do tlamy.

„Řek jsem ti, abys sundal ty zasraný ruce! Chceš, abych ti je uříz? Se na sebe podívej, jakej seš srab! Řveš jako coura! Jestli chceš rány rozdávat, tak je musíš umět taky inkasovat...“

Zase jsem se k němu sklonil a ruce jsem mu odtáhl násilím. Zvednul jsem lem jeho bundy a on zařval bolestí, pak jsem si posvítil na zranění: nebylo to nic vážného, první dva zásahy rozřízly tkáň na břicho, na to bohatě stačilo nějakých dvacet stehů. Třetí rána byla horší, nůž pronikl do boku, ale ne moc hluboko, protože bunda zafungovala jako chránič, takže se čepel zastavila v půlce. Měl jsem nůž s čepelí širokou skoro čtyři centimetry, proto byla rána pěkně veliká, ale vytékala z ní dobrá krev, ne ta vnitřní, takže orgány byly s největší pravděpodobností v pořádku.

Narovnal jsem se a zkontroloval jsem půdu okolo, abych se ujistil, že jsem nic neztratil. Při rvačkách totiž člověku často něco vypadne z kapsy a on si toho ani

nevšímne, jako kluk jsem takhle jednou ztratil klíče od bytu. Teprve teď jsem si všiml nějaké knihy, snad ji tam pohodil jeden z těch kluků. Vzal jsem ji a podíval se do ní: bylo to dvoujazyčné vydání Goethových básní, vždycky jedna stránka v němčině a protější v ruštině. Oklepal jsem z ní hlínu a strčil si ji pod sako. Pak jsem očistil svůj nůž o bundu zraněného kápa, který ještě pořád vyfukoval bubliny ze slin a dál rozšiřoval svůj repertoár nesrozumitelných zvuků.

Věděl jsem, že mí nepřátelé jsou schovaní kolem, za stromy. Zřetelně jsem slyšel jejich dech, cítil jsem jejich přítomnost. Přejel jsem světlem baterky po kmenech a objevil tváře těch malých spratků, kteří se na mě bázlivě dívali. Chudáčci, byli tak vyděšení, že se ani neodvažovali vylézt a pomoci svému vůdci, čekali, až odejdu. Zhasl jsem baterku a šel si po svých. Neodpustil jsem si přitom poznámku o jejich literárním vkusu a vůbec o situaci, za kterou si mohli sami:

„Víte úplný hovno! Dobře si přečtete ty vaše knížky, aspoň přestanete dělat blbosti. A vemte toho sráče do nemocnice, aby árijská rasa náhodou nepřišla o jeden ze svezích zásadních exemplářů...“

Ještě pěkně dlouho jsem těm hnusným malým náckům nadával, ale přitom jsem se díky naší krátké noční srážce znovu cítil ve své kůži. Ruce jsem měl zamazané od krve, jak jsem se předtím pořezal o rozbitou láhev, byl jsem zašpiněný od hlíny a tlejícího listí a srdce mi bilo v akčním režimu, moje nátura vehementně vyžadovala, aby ten bouřlivý večer nějak pokračoval. Když jsem dorazil domů, ošetřil jsem si ránu a ruku zavázal obvazem. Cítil jsem, jak mi v žilách pumpuje krev, musel jsem něco podniknout, jinak bych se zbláznil.

Vzal jsem jednu ze svých pušek, vložil do ní plný zásobník a namontoval tlumič, potom jsem vyšel na balkón. Vítr mi hladil kůži, jako by na mě někdo zblízka mluvil, za chvílku ten samý vítr nabral na síle a proháněl se mezi domy s lehkým pískotem, který zněl skoro jako nářek nějakého zvířete. Noc byla nasáklá vlhkostí, jako by měla přijít mlha. Posadil jsem se na židli, schoval jsem se za zábradlí balkonu a aktivoval jsem noktovizor připevněný na pušce. Začal jsem pozorovat lidi, kteří procházeli dole po ulici, zaměřoval jsem je mřížkou hledáčku, prst jsem měl položený na kohoutku, v hlavni ránu připravenou vybuchnout. Potřeboval jsem něco zasáhnout, poslat kulku přímou cestou k cíli, poslouchat melodický a jemný zvuk patrony, jak se odráží od podlahy. Chtěl jsem cítit zpětný ráz pažby na rameni, vidět, jak tělo bezvládně dopadá na zem.

Nejdřív jsem sledoval pár kolemjdoucích, pak jsem pušku zvedl a zaměřil se na okna. Viděl jsem lidi v protějších domech, rodiny, jak právě dojírají pozdní večeři, dívají se na televizi, otce v křesle, jak předčítá z knihy dětem rozesazeným kolem něho, starý pár, jak se objímá v kuchyni vedle čajové konvice v tradičních ruských barvách, studenta cosi písícího u okna, polonahou dívku, která se chystá vyrazit ven a upravuje si účes před zrcadlem, mladou dvojici, jak se hádá na balkoně a šíří kolem sebe hysterii a ušlechtilou zlobu, osamělou ženu, která právě vyšla z koupelny a lehá si úplně nahá na postel jako v zajetí nějakého snu.

Svět byl tak různorodý, že jsem nevěděl, na koho střílet dřív. Nakonec jsem začal zpochybňovat i samotnou střelbu. Ještě chvíli jsem ty lidi pozoroval a zadržoval dech, jejich život mi připadal nevýznamný a bezbranný, a proto ve mně vzbuzoval zvědavost.

Nevím, kolik času uběhlo, ale světla v oknech, která jsem špehoval, postupně zhasínala, pak se vybily baterky v noktovizoru a v tu chvíli jsem přišel k sobě. Vyndal jsem zásobník, pomalu jsem zatáhl závěr a vyndal náboj z hlavně, pak jsem zbraň zajistil a vrátil jsem se dovnitř.

Měl jsem dojem, že jsem strávil večer s lidmi, které jsem pozoroval v hledáčku, že jsem byl u nich doma na návštěvě. Rozhodl jsem se, že budu tuhle proceduru opakovat každý den.

Teď plynuly moje myšlenky uspořádaně: i když bylo pozdě, udělal jsem si něco k večeři a najedl jsem se. Můj byt byl ponořen do hmotného ticha, bylo fyzicky přítomné, hned vedle mě. Osprchoval jsem se a šel si lehnout. Ale jakmile jsem se natáhl, pochopil jsem, že bych stejně nedokázal usnout: hlavou mi jako stádo koní cválaly tisíce myšlenek. Myslel jsem na všechno, na minulost, přítomnost, na válku; přemýšlel jsem, co asi dělají kolegové z mojí sabotérské skupiny, snažil jsem se vymyslet plán do budoucna, převaloval jsem se ze strany na stranu, rozervaný protichůdnými pocity, které mnou smýkaly mezi dvěma opačnými póly, mezi pozitivním a negativním, mezi nadějí a hlubokou beznadějí a strachem z prázdnoty, která na mě čekala v civilním životě.

Přišlo ráno a já si toho ani nevšimnul, byl jsem jako na trní. Tak začalo moje období nespavosti.

V prvních dnech jsem se všemožně pokoušel najít ty správné podmínky, abych mohl usnout. Po těle, na kůži jsem měl pořád divný pocit, jako by mě někdo bez přestání hladil, dokonce mě i mrazilo, bylo to jako horečka. Pak jsem jednou večer poprvé ztratil vědomí.

Omdlel jsem v kuchyni, nevzpomínám si, co jsem právě dělal, vím jen, že jsem se probudil na podlaze,

potmě, a ležel jsem na pravé paži, která bolestivě pulzovala. Dokázal jsem s ní pohnout teprve asi za deset minut, myslel jsem, že je zlomená, ale ve skutečnosti byla prostě jen přežena.

Když jsem začal zase myslet, uvědomil jsem si, že jsem v mdlobách strávil několik hodin. Začal jsem chodit po bytě a viděl jsem věci, na které jsem si vůbec nepamatoval: na zdi byly napsané blouznivé věty, telefonní kabel byl přeríznutý a telefon byl v koupelně ponořený ve vaně plné vody, společně s malým rádiem vytrženým ze zdi v kuchyni. Okna byla zatemněná dekami, televize byla zabalená do koberce, fotky příbuzných, které dřív visely na zdi, jsem našel na hromadě v jednom koutě.

Nevěřil jsem svým očím. V pokoji bylo dokonale vystavěné bojové stanoviště: skříň povalená na bok a přitážená k posteli sloužila jako barikáda, na polštáři se válelo asi deset ručních granátů, tři plné zásobníky do kalašnikova, jedna pistole APS s dvěma rezervními zásobníky a přenosná vojenská vysílačka, která nefungovala, protože jí chyběl napájecí zdroj. Jedna z mých pušek, AKSM-74 s namontovaným noktovizorem, stála opřená o postel.

Když jsem procházel kolem zrcadla, všiml jsem si, že mám na sobě neprůstřelnou vestu.

Vůbec jsem tomu nerozuměl, připadalo mi, že jsem se probudil v deliriu někoho jiného. Vzal jsem pár drobných a rozhodl se jít ven, abych si koupil něco k jídlu a ujasnil si myšlenky, ale zjistil jsem, že dveře jsou přibité k zárubni. Musel jsem použít páčidlo z bedýnky s kasařským náradím strýce Sergeje, abych je vůbec mohl otevřít. Vytrhl jsem je z pantů zároveň se všemi zatlučenými hřebíky. Když jsem se je za sebou pokoušel

zavřít, vynořila se za mnou na patře asi padesátiletá paní a oslovila mě jménem:

„Nikolaji, synku, je všechno v pořádku?“

Starostlivě si mě prohlížela a já nevěděl, co jí mám odpovědět. Nakonec jsem ze sebe vydoloval zvuk, který připomínal něco jako „jo, díky“. Přitáhla si okraje domáciho županu, který ruské hospodyně s oblibou nosí, popošla ke mně a pošeptala mi:

„Včera v noci chtěli ty z patra pod náma volat policii. Stěžovali si, že děláš kravál, ale já jsem slyšela, že mluvíš do telefonu s nějakým kamarádem z armády, a řekla jsem jim, aby tě protentokrát nechali na pokoji... To se rozumí, vždyť ses sotva vrátil, potřebuješ čas, aby sis zase zvyknul, to je v pořádku, že jseš občas trošku hlasitější. Ale příště buď radši potichu, jinak tě ty zezdola dřív nebo pozděje nahlásí!“

Díval jsem se na ni a nechápal nic z toho, co mi říkala, nepamatoval jsem si na žádný telefonát, nepamatoval jsem si nic z toho, co jsem dělal poslední dva, možná i tři dny, jako by mi je někdo dočista vymazal z paměti.

Moje sousedka byla hodná paní, měla mě ráda, třebaže jsme se znali jen málo, protože byt, v němž jsem bydlel, patřil nebožtíku strýci Sergejovi, a já jsem se tam nikdy moc dlouho nezdržoval, zašel jsem tam jen občas uklidit a zalít kytky, když byl strýc pryč kvůli práci nebo seděl ve vězení, kde ho nakonec zabili.

Mí rodiče už před nějakou dobou emigrovali: můj otec proto, aby unikl pronásledování policie, která se v posledních letech komunistické vlády stala nejmocnější zločineckou organizací; moje matka proto, aby našla místo, kde by si mohla vybudovat důstojný a lidštější život, daleko od rozpadajícího se a nebezpečného

Podněstří. Samozřejmě jsem mohl bydlet u babičky nebo u jiných strýců, ale co jsem se vrátil, byl jsem nejraději sám, proto jsem se nastěhoval sem.

Mé odmítnutí mírového života se projevovalo v maličkostech. Jen s obtížemi jsem si znovu zvykal na teplou vodu, na umyté tělo, dokonce i na čerstvé jídlo. Špína za nehty, vojenské oblečení, které smrdělo potem a hlínou, jídlo konzumované daleko od kuchyně i od stolu, zavřená okna, tma, pohyb po bytě, kdy jsem si na cestu svítil baterkou s červeným světlem, to všechno byly zvyky, které mi dodávaly zvláštní pocit bezpečí. Nehty jsem si stříhal kleštěmi ze soupravy pro přežití, třebaže nůžkami by to bylo pohodlnější a taky esteticky přijatelnější. Občas ke mně domů přicházela babička a vařila mi jídlo na několik dní dopředu. Někdy jsem se s ní ani nepotkal, protože jsem byl venku, nebo protože jsem právě vězel v jednom ze svých delirií, ale ona byla hodně ohleduplná a raději mě nechávala víceméně na pokoji. Možná si myslela, že takhle se z toho rychleji dostanu. Někdy, když jsem ji slyšel šramotit v kuchyni, jsem jí naopak šel pomoci. Trochu jsme se bavili, ale snadno jsem se unavil, vždycky mě rozbolela hlava, jako bych dělal nějakou práci, na kterou se musím hodně soustředit. V takových chvílích se se mnou vždycky rozloučila a nechala mě o samotě.

Zbytek rodiny se ke mně při těch několika málo příležitostech, kdy jsme se viděli, choval moc dobře, s pochopením, ale vždycky si udržovali určitý odstup, všichni věděli, že jsem jiný než ten kluk, který se před dvěma lety dostal na vojnu vlastně omylem osudu. Byli ke mně velice pozorní, až nepřirozeně, jako by se bavili s umírajícím nebo s postiženým. Když za mnou přišli na návštěvu, zdrželi se jen krátce a mluvili o věcech,

které s mou situací vůbec nesouvisely, obvykle o něčem pozitivním, kdo z mých přátel se na mě přišel zeptat, kdo mě hledal... Vyprávěli, co je nového, o všem, co se stalo během dvou let mé nepřítomnosti, mluvili o svatbách a porodech, o bývalých spolužácích, kteří si postavili dům nebo našli práci, o skvostné budoucnosti, která nás všechny čeká. Když jsem je tak poslouchal, připadal jsem si, jako bych se vrátil do časů sovětské propagandy, kdy se mluvilo jen o hezkých věcech, neexistovaly žádné problémy, žádná kritika komunistického režimu. Pokud se objevily nějaké výhrady nebo problémy, pak se týkaly jen zpráv, které přicházely ze Západu, ze zemí „pod jhem imperialistických otrokářů“.

Nikdo mi během těchhle hovorů nepověděl, že značná část starých kamarádů z naší čtvrti zemřela kvůli drogám, protože je buď brali, nebo se dali k dealerům, do spolku, kde nikdy nikdo dlouho nepřežil. Neřekli mi, že policie a místní správa vybudovaly jednu z nejmocnějších zločineckých organizací v regionu a že definitivně zneškodnily všechny zločinecké organizace, které tu byly předtím, i ty, které na rozdíl od nich měly aspoň minimální slušnost, ctily lidskou přirozenost a vyhýbaly se masovým zločinům. Pomlčeli o obchodování se zbraněmi a lidmi, o našich holkách posílaných do západních zemí za prostitucí, o lidech, které dluhy dohnaly k tomu, aby se zřekli vlastních dětí a odsoudili je tak na smrt pod skalpelem nějakého chirurga, jen aby se zachránil nějaký boháč s prohnílymi vnitřnostmi. Začala nová epocha, někdo jí říkal deprese, ale to byl až moc pozitivní termín: byla to pohroma, katastrofa, konec civilizace, která se měnila v peklo na zemi.

A já, ačkoli jsem právě prožíval své psychotické období, jsem si tohle všechno uvědomoval, věděl jsem o tom.